

Uchwała z dnia 14 października 2005 r., III CZP 70/05

Sędzia SN Antoni Górski (przewodniczący)

Sędzia SN Józef Frąckowiak

Sędzia SN Henryk Pietrkowski (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Danuty B. przeciwko Towarzystwu Ubezpieczeniowemu "S." S.A. w W. o zapłatę, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 14 października 2005 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu postanowieniem z dnia 5 kwietnia 2005 r.:

"Czy możliwe jest udzielenie substytucji przez adwokata radcy prawnemu?"
podjął uchwałę:

Adwokat będący pełnomocnikiem procesowym w postępowaniu cywilnym może udzielić dalszego pełnomocnictwa radcy prawnemu.

Uzasadnienie

Przedstawione przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. zagadnienie prawne powstało na tle przepisów art. 91 pkt 3 k.p.c., art. 21 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1059 ze zm. – dalej: „u.r.pr.”) oraz art. 25 ust.3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 ze zm. – dalej: „Pr.adw.”). Sąd Okręgowy, rozpoznając apelację sporządzoną i wniesioną przez pełnomocnika powódki, którym jest adwokat, powziął wątpliwość, czy powódka na rozprawie apelacyjnej była prawidłowo reprezentowana, skoro w jej imieniu stawił się radca prawny i przedłożył pełnomocnictwo substytucyjne udzielone przez adwokata. Sąd Okręgowy przedstawił argumenty przemawiające zarówno za uznaniem, że adwokat może udzielić pełnomocnictwa radcy prawnemu i przeciwko.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozbieżne w doktrynie poglądy w kwestii dopuszczalności udzielenia przez adwokata radcy prawnemu dalszego pełnomocnictwa (substytucji) zaprezentowane zostały przed zmianą przepisów Prawa o adwokaturze oraz ustawy o radcach prawnych. W zakresie objętym przedstawionym zagadnieniem prawnym ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze i niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 163, poz. 1361, dalej jako „ustawa nowelizacyjna”), która weszła w życie 10 września 2005 r., nie dokonała zmian w Prawie o adwokaturze, natomiast zmieniła art. 21 u.r.pr., który w nowym brzmieniu stanowi, że radca prawny może udzielić dalszego pełnomocnictwa (substytucji) innemu radcy prawnemu, adwokatowi, prawnikowi zagranicznemu wykonującemu stałą praktykę w zakresie wynikającym z ustawy o świadczeniu przez prawników zagranicznych pomocy prawnej w Rzeczypospolitej Polskiej. Zmiana ta z punktu widzenia rozpatrywanego zagadnienia prawnego nie ma znaczenia, nadal bowiem w obu ustawach korporacyjnych nie jest ujęta jednolicie kwestia udzielania pełnomocnictwa substytucyjnego. Zgodnie z art. 21 u.r.pr. (w starym i nowym brzmieniu), radca prawny może udzielić substytucji adwokatowi, natomiast Prawo o adwokaturze milczy w kwestii dopuszczalności udzielenia pełnomocnictwa substytucyjnego przez adwokata radcy prawnemu, stanowiąc jedynie w art. 25 ust. 3, że w wypadku gdy adwokat prowadzący sprawę nie może wziąć osobiście udziału w rozprawie lub wykonać osobiście poszczególnych czynności w sprawie, może on udzielić substytucji.

Odpowiedzi na przedstawione pytanie prawne należy poszukiwać przede wszystkim w art. 91 pkt 3 k.p.c., zgodnie z którym pełnomocnictwo procesowe obejmuje z samego prawa umocowanie do udzielenia dalszego pełnomocnictwa procesowego adwokatowi lub radcy prawnemu. Z przytoczonego unormowania wynika, że każdy pełnomocnik procesowy, a zatem także adwokat (por. art. 87 § 1 k.p.c.), może udzielić dalszego pełnomocnictwa, z tym ograniczeniem, że substytucja może być udzielona tylko adwokatowi lub radcy prawnemu. Z art. 91 pkt 3 k.p.c. nie wynikają żadne ograniczenia w zakresie możliwości udzielenia przez adwokata radcy prawnemu pełnomocnictwa substytucyjnego. Przepis ten traktuje zamiennie możliwość udzielenia dalszego pełnomocnictwa adwokatowi i możliwość udzielenia takiego pełnomocnictwa radcy prawnemu bez względu na to, kto udziela takiego pełnomocnictwa.

Przepisu art. 91 pkt 3 k.p.c. nie można traktować jako stanowiącego ogólnie o wynikającym z pełnomocnictwa procesowego umocowaniu do udzielenia dalszego pełnomocnictwa adwokatowi lub radcy prawnemu, a przepisom Prawa o adwokaturze oraz ustawy o radcach prawnych nadawać znaczenie rozstrzygające o tym, komu może udzielić substytucji adwokat i odpowiednio radca prawny. W takim rozumowaniu, które prowadziłyby do podjęcia uchwały zawierającej odpowiedź przeczącą, nietrudno dostrzec próbę przeniesienia na grunt przedstawionego zagadnienia prawnego myśli wyrażonej w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 1997 r., III CZP 116/96 (OSNC 1997, nr 2, poz. 13). Według tej uchwały, art. 87 § 1 k.p.c. przewiduje ogólnie, że radca prawny może być pełnomocnikiem procesowym w postępowaniu cywilnym, ale nie stanowi samodzielnej podstawy określenia zakresu, w jakim jest to możliwe, czyli nie rozstrzyga o tym, w których sprawach radca prawny może być pełnomocnikiem procesowym; w tym zakresie decydujące znaczenie ma ustawa o radcach prawnych, która określa zakres świadczonej przez radcę prawnego pomocy prawnej.

Podnieść należy, że wbrew założeniom przyjętym w uzasadnieniu zagadnienia prawnego oraz w wypowiedziach części doktryny, z przepisów Prawa o adwokaturze nie wynika zakaz udzielania przez adwokata dalszego pełnomocnictwa radcy prawnemu. Powołany art. 25 ust. 3 Prawa o adwokaturze w ogóle nie określa kręgu podmiotów, którym adwokat może udzielić substytucji; jedynie z całokształtu przepisów tej ustawy wynika, że może to być inny adwokat oraz aplikant adwokacki (art. 77 Pr.adw.). Zwolennicy tezy, że adwokat nie może udzielić substytucji radcy prawnemu powołują się na odmienne brzmienie art. 21 ust. 1 u.r.pr., próbując dowodzić, że daje to podstawę do rozumowania *a contrario*. Skoro – jak argumentują – art. 21 ust. 1 u.r.pr. wyraźnie stanowi, że radca prawny może udzielić substytucji adwokatowi, natomiast art. 25 ust. 3 Pr.adw. podobnego unormowania nie zawiera, to znaczy, że adwokat nie może udzielić substytucji radcy prawnemu.

Argumentacja ta jest chybiona. Rozumowania z przeciwieństwa nie można zaakceptować, skoro art. 25 ust. 3 Pr.adw. nie wskazuje osób, którym adwokat może udzielić substytucji, a art. 21 ust. 1 u.r.pr. określa krąg osób, które mogą być substytutami radcy prawnego. Brak określenia w art. 25 ust. 3 Pr.adw. kręgu osób, którym adwokat może udzielić substytucji w połączeniu z ogólną zasadą wyrażoną w art. 91 pkt 3 k.p.c., że pełnomocnik procesowy, a więc także adwokat może

udzielić dalszego pełnomocnictwa adwokatowi lub radcy prawnemu, przemawia za tezą, iż adwokat będący pełnomocnikiem procesowym może udzielić dalszego pełnomocnictwa radcy prawnemu.

Do odmiennego wniosku nie prowadzi także wykładnia art. 37a ust. 1 i 2 Pr.adw., z faktu bowiem, że na podstawie art. 37a ust. 2 Pr.adw. dziekan okręgowej izby adwokackiej może dla adwokata, o którym mowa w art. 37a ust. 1 Pr.adw. wyznaczyć zastępcę tylko z grona adwokatów, mimo że chodzi o spółkę adwokacko-radcowską, nie wynika, iż adwokat, o którym mowa w art. 37a ust. 1 Pr.adw., mógłby udzielić substytucji tylko innemu adwokatowi, a nie radcy prawnemu. Jest oczywiste, że organ korporacyjny adwokatury może wyznaczyć zastępcą tylko adwokata, ponieważ nie ma żadnych uprawnień względem radców prawnych. Możliwe jest także, że adwokat, o którym mowa w art. 37a ust. 1 Pr.adw., będzie mógł udzielić substytucji nie tylko innemu adwokatowi, ale także radcy prawnemu, chociaż na podstawie art. 37a ust. 2 Pr.adw. dziekan okręgowej izby adwokackiej zastępcą może wyznaczyć tylko innego adwokata. Tezę tę potwierdza art. 21 ust. 1 u.r.pr. w brzmieniu nadanym ustawą nowelizacyjną, który przewiduje, że radca prawny może udzielić dalszego pełnomocnictwa także adwokatowi, mimo iż – zgodnie z art. 21 ust. 2 u.r.pr. – dziekan okręgowej izby radców prawnych w razie potrzeby zastępcą radcy prawnego może wyznaczyć tylko innego radcę prawnego.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 390 k.p.c., rozstrzygnął przedstawione zagadnienie prawne, jak w uchwale.